

БЪЛГАРСКА АГЕНЦИЯ ПО БЕЗОПАСНОСТ НА ХРАНИТЕ
ЦЕНТЪР ЗА ОЦЕНКА НА РИСКА

✉ Гр. София, 1606, бул. "Пенчо Славейков" № 15А
☎ +359 (0) 2 915 98 20, 📠 +359 (0) 2 954 95 93, www.bfsa.bg

**РОЛЯТА НА ЕВРОПЕЙСКИЯТ ОРГАН ПО БЕЗОПАСНОСТ НА ХРАНИТЕ В
ОЦЕНКАТА НА РИСКА ЗА ЗДРАВЕТО И ХУМАННОТО ОТНОШЕНИЕ КЪМ
ЖИВОТНИТЕ**

Резюме:

Franck Berthe, Philippe Vannier, Per Have, Jordi Serratos, Eleonora Bastino, Donald Maurice Broom, Jörg Hartung, James Michael Sharpp, European Food Safety Authority (EFSA) and welfare., EFSA Journal 2012, 10,(10): s 1002 (10 pp), doi:10.2903/j.efsa, available on line: www.efsa.europa.eu/efsajourna., Special issue: The role of EFSA in assessing and promoting animal health, Parma, Italy

ВЪВЕДЕНИЕ:

Панелът „Здравеопазване и хуманно отношение към животните“ (АНАВ) е в структурата на Дирекция „Оценка на риска и научно сътрудничество“ към Европейският орган по безопасност на храните (EFSA), предоставя научни съвети относно здравеопазването и хуманното отношение към животните.

В последните години нараства публичният интерес към безопасността на храните. Ключова дейност на Панел „АНАВ“ е оценката на всички аспекти на здравето и хуманното отношение към животните, имащи връзка с производствените системи и практики в ЕС, както и взаимодействието между домашни и диви животни.

Етичните, социално-икономическите, културните и религиозните аспекти са извън обхвата на дейността на Панела „АНАВ“.

От 2003 г. насам Панела „АНАВ“ е участвал активно в изготвянето на независими научни съвети в рамките на ЕС и държавите членки (ДЧ) за тези които вземат решения (т.е. управляващите риска) и потребителите по въпроси засягащи здравето и хуманното отношение към животните. Неразделна част от тази работа е разработването на технически ръководни документи и методологични насоки за постигане на целите на EFSA за прозрачност в оценката за здравето и хуманно отношение към животните.

НАУЧНИ СЪВЕТИ ПО ВЪПРОСИ, ЗАСЯГАЩИ ЗДРАВЕТО И ХУМАННО ОТНОШЕНИЕ КЪМ ЖИВОТНИТЕ

Между 2004г. и 2012 г Панелът е изготвил повече от 47 научни становища свързани със здравето и 38 - с хуманно отношение към животните.

Задачите поставяни на Панела основно могат да се разделят на:

Ревизия на научната база на съществуващо законодателство на ЕС, напр.: Директиви на Съвета 91/629/ЕИО и 97/2/ЕО относно определяне на минималните стандарти за защита на телета (*EFSA, 2006a*)¹; Регламент (ЕО) 1266/2007 на Комисията относно правилата за прилагане на Директива 2000/75/ЕО на Съвета по отношение на контрола, наблюдението, надзора и ограниченията за движението на някои животни от видовете, възприемчиви към болестта син език (*EFSA Panel on Animal Health and Welfare (AHAW), 2011a*)²; Директива 95/29/ЕО и Регламент 411/98 и Регламент 1/2005 за защитата на животните по време на транспорт (*EFSA, 2004a,b*³; *EFSA Panel on Animal Health and Welfare (AHAW), 2011b*)⁴.

Създаване на ново законодателство, напр. Произтичащи рискове от вноса на диви и други видове птици в ЕС (*EFSA, 2006b*)⁵, Хуманно отношение при отглеждането крави, предназначени за производство на мляко (*EFSA, 2009a*)⁶.

Изготвяне на научни оценки след възникването на ново заразно заболяване, напр. ку-треска (*EFSA Panel on Animal Health and Welfare (AHAW), 2010a*)⁷, нов вид инфлуенца по свинете (*EFSA Panel on Animal Health and Welfare (AHAW), 2010b and 2011c*)⁸, шап (*EFSA Panel on Animal Health and Welfare (AHAW), 2012a*)⁹.

Нововъзникващи рискове, напр. смъртност по стридите (*EFSA Panel on Animal Health and Welfare (AHAW), 2010c*)¹⁰, Епизоотичен улцеративен синдром (*EFSA Panel on Animal Health and Welfare (AHAW), 2011d*)¹¹.

Подпомагане в стратегията на ЕС по здравеопазване на животните 2007-2013 (ЕС, 2007, напр. категоризация на заболявания, риск фактори и надзор) и **Стратегията на ЕС за хуманно отношение към животните** (ЕС, 2012, по-специално: индикатори за хуманно отношение към животните).

Всички от по-горе изброените становища показват влиянието върху законодателството на ЕС на научната оценка, извършена от Панела. Например, Регламент на Съвета (ЕО) 1/2005 относно защитата на животните по време на транспорт е изцяло базиран на заключенията и препоръките направени в научното становище на EFSA от 2004г относно защитата на животните по време на транспорт. Това научно становище е ревизирано през 2011г. (*EFSA Panel on Animal Health and Welfare (AHAW), 2011b*) и е разпространено като доклад от Европейската комисия (ЕК) до Европейския парламент (ЕП) и Съвета,

¹ <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/doc/366.pdf>

² <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/doc/2192.pdf>

³ <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/doc/44.pdf>

⁴ <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/1966.htm>

⁵ <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/doc/410.pdf>

⁶ <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/doc/1143.pdf>

⁷ <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/doc/1595.pdf>

⁸ <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/doc/2109.pdf>

⁹ <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/doc/2635.pdf>

¹⁰ <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/doc/1894.pdf>

¹¹ <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/doc/2387.pdf>

предлагашо допълнителни насоки за прилагането на Регламент (ЕО) 1/2005. Същото се отнася и за научното становище за хуманните аспекти при зашеметяване и умъртвяване (EFSA, 2004a¹²) и Регламент 1099/2009 относно защитата на животните по време на умъртвяване.

Често поставените задачи, които имат отношение към здравеопазването на животните обхващат и различни аспекти свързани с хуманно отношение. Като такъв пример може да се посочи наскоро публикуваното становище относно инфекцията причинявана от вируса Шмаленберг. По същия начин и някои задачи свързани с хуманно отношение към животните, изискват разглеждането и на въпроси свързани със здравеопазването на животните, напр. научното становище относно Влиянието на генетичната селекция при бройлерите върху хуманно отношение (EFSA Panel on Animal Health and Welfare (AHAW), 2010d¹³).

Въпреки, че повечето от изготвените научни становища се отнасят за продуктивни животни, Панелът също така е изготвил и научни становища засягащи животните, използвани за опитни цели и дивите животни, напр. Хуманно отношение към опитни животни (EFSA, 2005a)¹⁴ и Хуманни аспекти при умъртвяването на китове (EFSA, 2007a)¹⁵.

Успешната работа на Панела се дължи най-вече на това, че членовете му притежават опит в различни области свързани със тяхната дейност. Част от членовете на панела са експерти по здравеопазване на животните, главно по заразни заболявания, друга част са експерти по хуманно отношение към животните, включително поведение и една трета са експерти по методология, т.е. оценка на риска, моделиране и епидемиология. Панелът също така работи и в тясно сътрудничество с международни организации и експерти в областта на здравето и хуманно отношение към животните.

Много често поставените задачи изискват сътрудничество между различните панели на EFSA, като и с международни организации, напр. Европейската агенция по лекарствата (EMA)¹⁶ и Европейския център за превенция на заболяванията (ECDC)¹⁷. Като примери за такова съдействие могат да се посочат вируса на инфлуенцата H1N1, ку-треската, векторно-предаваните заболявания. Световната организация по здравеопазване на животните (OIE)¹⁸ и Организацията на ООН (FAO)¹⁹ по храни и земеделие са двете международни организации, чиито експерти редовно участват в срещите на Панела като наблюдатели.

Дейностите на Панела се подпомагат и от Научната мрежа за оценка на риска в областта на здравето и хуманно отношение към животните. Задачите на тази мрежа са: подпомагане на хармонизацията на практиките и методологията в областта на здравеопазването и хуманно отношение към животните, насърчаване на обмена на информация между EFSA и ДЧ и постигането на синергизъм в дейностите по оценка на риска в областта на здравето и хуманното отношение към животните.

Първата среща на мрежата е проведена през ноември 2010г, като от тогава са проведени още няколко срещи и семинари. Това включва: използването на модели за

¹² <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/doc/45.pdf>

¹³ <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/doc/1666.pdf>

¹⁴ <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/doc/292.pdf>

¹⁵ <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/doc/610.pdf>

¹⁶ European Medicines Agency: <http://www.ema.europa.eu/ema/>

¹⁷ European Centre for Prevention and Control of Diseases: <http://www.ecdc.europa.eu/en/Pages/home.aspx>

¹⁸ World Organization for Animal Health: <http://www.oie.int/>

¹⁹ Food and Agriculture Organization: http://www.fao.org/index_en.htm

оценка на риска за здравето на животните, въвеждането на оценката на риска в хуманно отношение към животните и необходимостта от научни от данни, спецификация, обмен и достъп до данни. Мрежата също така е предоставила възможности за провеждане на ретроспективни сравнителни анализи на научни становища, изготвени както от EFSA, така и от ДЧ, като например ехинококоза, смъртност на стридите, ку-треска.

МЕТОДОЛОГИЯ ЗА ОЦЕНКА НА РИСКА ЗА ЗДРАВЕТО И ХУМАННОТО ОТНОШЕНИЕ КЪМ ЖИВОТНИТЕ

През 2010г., Панелът е разработил ръководство относно добри практики в провеждането на оценка на риска за здравето на животните чрез използването на модели. (*EFSA Panel on Animal Health and Welfare (AHAW), 2009*)²⁰. В ръководството са взети предвид предишни становища относно здравето на животните, в две трети, от които са използвани различни модели и средно всяко трето становище съдържа модел за количествена оценка на риска. Тези модели биват от прости до комплексни и са приложими за комбинация от научни, икономически и социално-икономически данни.

Панелът е изготвил методологии за оценка на риска, а именно Ръководство за оценка на риска за хуманно отношение към животните (*EFSA Panel on Animal Health and Welfare (AHAW), 2012d*)²¹. Това представлява методологично ръководство за оценка на риска за хуманно отношение към животните и обхваща различни системи за отглеждане на животните. Основните компоненти при формулирането на поставената задача са описанието на сценария на експозиция, популацията и моделът, които имат отношение към рисковете за хуманно отношение към животните. По своята същност оценката на риска включва три компонента: оценка на въздействието и характеристика на последствията и риска. Систематичната преценка на различни аспекти и компоненти на процедурата по оценка цели постигането на последователност. Всички предположения, използвани във формулировката на проблема и оценката на риска трябва да бъдат ясни. Същото се отнася и до оценката на несигурността и варибилността при различните стъпки в оценката на риска.

Заклучение: Разработването на методологични рамки за оценката на риска за здравето и хуманно отношение към животните е значимо постижение на Панела. Въпреки това, остава още една дългосрочна задача, а именно подобряване на методологичният подход за оценка на риска при хуманно отношение към животните. И по-специално въпросите засягащи повторна експозиция и взаимодействието между рисковете.

Голяма част от инфекциозните заболявания при хората са в резултат на кръстосано предаване на патогени от животните на човека (*Wolfe et al., 2007*). Научните становища, изготвени от Панела потвърждават схващането, че оценката на риска за здравето и хуманното отношение към животните, може да се окаже полезно за опазването на общественото здраве и околната среда. И по-специално, представата, че хуманното отношение не се ограничава само до защитата на животните. То има цялостно влияние върху състоянието на животните, включително и върху тяхното здраве и безопасността на храните. Тези аспекти са подробно разгледани в становищата на EFSA, напр. хапането на опашките при свинете представлява и рисков фактор за инфектиране на кланичните

²⁰ <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/doc/1419.pdf>

²¹ <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/doc/2513.pdf>

трупове (EFSA, 2007b²²). От друга страна, рискът за контаминация със *Salmonella enteritidis* на яйцата може да се окаже по-висок при неклетъчните системи за отглеждане на кокошки носачки, тъй като яйцата са изложени на замърсяване от околната среда (EFSA, 2005b)²³.

В EFSA, Панелът работи главно по проблемите свързани със здравето и хуманно отношение към продуктивните животни, както и връзката човек-животно-околна среда. Изготвените становища показват, че тази връзка не се отнася само до зооозните заболявания и биологичните рискове свързани с храната. Зооозите, които не се предизвикват от храната, включват векторни заболявания и стават по-видни за връзката човек-животно. Важно е да се отбележи, че постиженията на EFSA в тази област се дължат на добрите връзки с Европейските институции, като Европейския център за контрол на болестите (ECDC). Друг важен момент от работата на Панела е способността за бърза реакция, при поставени задачи, които изискват незабавни действия (ку-треска, инфекцията причинена от вируса Шмаленберг, инфлуенца по птиците).

Изготвил:

Д-р Теодора Саракостова

---

²² <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/doc/611.pdf>

²³ <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/doc/197.pdf>